

УДК 338.45:005.21:005.336.1

Ю. О. Швець,
к. е. н., ст. викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Yu. Shvets,
Candidate of Economic Sciences, senior lecturer
of the Department of Finance, banking and insurance, Zaporizhzhya national University, Zaporizhzhya

DETERMINATION THE EFFECTIVENESS OF STRATEGIC WORKING CAPITAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У статті охарактеризовано зовнішні та внутрішні фактори впливу на ефективність стратегічного управління оборотними коштами, визначено роль стратегічного управління оборотними коштами в діяльності підприємств. Визначено, що оцінювання ефективності стратегічного управління оборотними коштами повинно здійснюватися на основі врахування певної послідовності дій, а саме: оцінка діяльності промислових підприємств відповідно до рівня фінансової стійкості; аналіз рівня забезпеченості підприємств оборотними коштами, власними ресурсами; визначення факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність використання оборотних коштів; виокремлення способів використання оборотних коштів; встановлення доцільності застосування стратегічного управління оборотними коштами; оцінка ефективності стратегічного управління оборотних коштів. Надано авторські рекомендації щодо оцінювання ефективності стратегічного управління. Також сформульовано пропозиції щодо розробки алгоритму оцінювання ефективності стратегічного управління оборотними коштами, який враховує особливості використання, аналізу та контролю за наявними ресурсами, що забезпечує досягнення підприємствами стратегічної мети.

The article describes the external and internal factors of influence on the efficiency of strategic management of working capital, defined the role of strategic management of working capital in the activities of enterprises. It is determined that the assessment of the effectiveness of strategic management of working capital should be based on the consideration of a certain sequence of actions, namely: assessment of the activities of industrial enterprises in accordance with the level of financial stability; analysis of the level of provision of enterprises with working capital, own resources; determination of the factors of influence of the external and internal environment on the efficiency of use of working capital; identification of ways to use working capital; establishment of expediency of strategic management of working capital; assessment of the effectiveness of strategic management of working capital. Author's recommendations for evaluating the effectiveness of strategic management are provided. Also, proposals are made for the development of an algorithm for evaluating the effectiveness of strategic management of working capital, which takes into account the peculiarities of the use, analysis and control of available resources, which ensures achievement of the strategic goals of enterprises.

Ключові слова: стратегічне управління, фактори впливу, оборотні кошти, стратегія управління, оцінювання ефективності.

Key words: strategic management, factors of influence, working capital, management strategy, performance evaluation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За сучасних умов розвитку неможливо уявити успішну діяльність промислових підприємств без вдало сформованої системи стратегічного управління. Відповідно, стратегічне управління сприяє розробці стратегій розвитку, дає можливість налагодити зв'язок між підприємством та партнерами, а також охоплює інноваційну, кадрову, виробничу, маркетингову, фінансову сфери. Очевидно, що передумовою покращення діяльності підприємств є підвищення раціональності використання оборотних коштів, що можливо за умови використання послідовності оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами. Процес розподілу, використання та спрямування оборотних коштів у визначені сфери діяльності залежить від наявного алгоритму оцінки

ефективності стратегічного управління оборотними коштами, який потребує уточнення та деталізації з метою підвищення його ефективності та практичного застосування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами на підприємствах присвячено чимало наукових досліджень. Деякі аспекти формування системи та процес управління оборотними активами, методи аналізу ефективності управління оборотними капіталом, стратегії управління капіталом розглянули: Л.В. Пельтек, С.М. Писаренко [9], О.М. Чубка [11], О.В. Шестопалова [12], В.І. Чобіток, К.С. Пятилокотова [10],

С.Ю. Кулакова, Д.М. Лозовський [6], І.О. Козачков [5], О.Є. Данилевська-Жугунісова [3] та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є сформулювати рекомендації щодо оцінювання ефективності стратегічного управління оборотних коштів та визначити пропозиції щодо розробки алгоритму їх оцінювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сьогоднішня економічна та політична ситуація, яка склалася в Україні вкрай негативно впливає на ефективність стратегічного управління оборотними коштами на підприємствах. Це пояснюється тим, що показники діяльності підприємств погіршуються, знижується ефективність використання та розподілу оборотних коштів, збільшується частка витрат та зростає збитковість. Зменшення частки інвестицій у 2015 р. негативно відображається на розвитку підприємств, процесу виробництва, наявності нових технологій. При здійсненні стратегічного управління необхідно враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, наявність конкурентів, особливості процесу виробництва, наявні ринки збуту, а також можливості і загрози розвитку.

Серед дослідників питання оцінки ефективності управління оборотними коштами було розглянуто такими дослідниками: Бринь І.В. [2, с. 18]; Логвіна Ю.М. [8, с. 193]; О.В. Куник [7, с. 38]; В.І. Блонська [1, с. 93]; О.М. Зборовська [4, с. 14]. За даними проаналізованих досліджень, слід відзначити, що стратегічне управління сприяє формуванню та реалізації розроблених стратегій, дає можливість налагодити зв'язок між підприємством та партнерами, передбачає довгострокове керування. Відповідно для покращення діяльності промислових підприємств виникає необхідність розробки алгоритму оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами. Це дослідження щодо оцінювання ефективності стратегічного управління оборотними коштами здійснювалось у такій послідовності:

1. Оцінювалась діяльність промислових підприємств відповідно до рівня фінансової стійкості, платоспроможності, рентабельності та ліквідності оборотних активів.

2. Аналізувався рівень забезпеченості підприємств оборотними коштами, власними ресурсами та визначався рівень витрат.

3. Визначалися фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність використання оборотних коштів.

4. Вибір способів використання оборотних коштів, визначення наявності механізму стратегічного управління оборотними коштами.

5. За результатами аналізу з'ясовано необхідність та застосовано стратегічне управління оборотними коштами.

6. На базі одержаних даних проведено оцінку ефективності стратегічного управління оборотних коштів.

У процесі дослідження було запропоновано алгоритм до оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами на промислових підприємствах (рис. 1):

1. Оцінка наявності оборотних коштів та дослідження ефективності існуючої системи стратегічного управління. Здійснюється оцінка, діагностика ефективності наявної системи стратегічного управління оборотними коштами, визначається сума наявних оборотних коштів, напрямки їх раціонального розподілу та отриманий результат.

2. Дослідження факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Насамперед враховується вплив чинників зовнішнього середовища, оскільки залучення іноземних інвестицій, різноманітність ринків збуту, зв'язки з партнерами, постачальниками, рівень конкуренції впливають як

на діяльність підприємств в цілому, так і на ефективність використання оборотних коштів.

Звичайно, процвітання підприємств залежить від злагодженості внутрішніх процесів діяльності.

3. Збір інформації. Цей етап відіграє важливу роль, тому що від отриманої інформації залежить прийняття рішень щодо подальшої діяльності підприємств, вибір методів оцінки ефективності використання оборотних коштів. Інформація повинна бути: достовірною; ефективною, корисною та практичною; комплексною.

4. Визначення потреби у розробці нової системи стратегічного управління. На підставі отриманої інформації, оцінці факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища приймається рішення щодо розробки нової чи вдосконалення існуючої системи стратегічного управління. Порівнюється зібрана інформація на попередніх етапах з бажаними показниками.

5. Встановлення основних цілей та завдань стратегічного управління. До цілей використання оборотних коштів можна віднести: розподіл та спрямування оборотних коштів; залучення додаткових джерел фінансування; пошук зовнішніх інвесторів; планування очікуваних прибутків та витрат. Завданнями діяльності підприємств є: скорочення майбутніх витрат; пошук дешевої сировини; скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості; прискорення руху капіталу; ефективне використання оборотних коштів.

6. Розробка, формування стратегії управління оборотними коштами. Сформована стратегія на практиці ніколи не повторюється та для кожного підприємства розробляється нова стратегія, яка враховує специфіку діяльності.

7. Визначення обсягу наявних оборотних коштів та фінансових ресурсів.

8. Для здійснення розробки плану стратегічного управління оборотними коштами необхідно сформулювати спеціальну команду фахівців — комітет зі стратегічного управління оборотними коштами. Від рівня їхнього професіоналізму залежить ефективність, надійність, швидкість процесу використання і управління оборотними коштами. Тому ця команда формується з висококваліфікованих фахівців та підпорядковується технічному директору зі стратегічного управління.

9. Вибір методу оцінки ефективності запланованого стратегічного управління оборотними коштами. Можна провести розрахунки за методами: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, метод розрахунку, комплексний підхід.

10. Проведення розрахунків. На цьому етапі здійснюються розрахунки за обраними методами з метою подальшої оцінки ефективності використання та управління оборотними коштами.

11. Тестування та виявлення помилок. Від правильності розрахунків залежить точність отриманих результатів від використання оборотних коштів та наявних фінансових ресурсів.

12. Оцінка, обґрунтування необхідності у здійсненні стратегічного управління. Визначається потреба і необхідність у формуванні плану, концепції стратегічного управління для покращення процесу виробництва, налагодженої роботи всіх сфер діяльності підприємств.

13. Реалізація, застосування системи стратегічного управління оборотними коштами.

14. Оцінка отриманих результатів та контроль за процесом стратегічного управління. На цьому етапі відбувається співставлення досягнутих результатів з поставленими цілями, завданнями та стратегією розвитку.

15. Звітування про результати виконаної роботи. На цьому етапі складається звіт про проведену роботу та її результат. У звіті зазначається ефективність процесу стратегічного управління, визначається сума вільних оборотних коштів, коротко характеризуються результати кожного етапу.

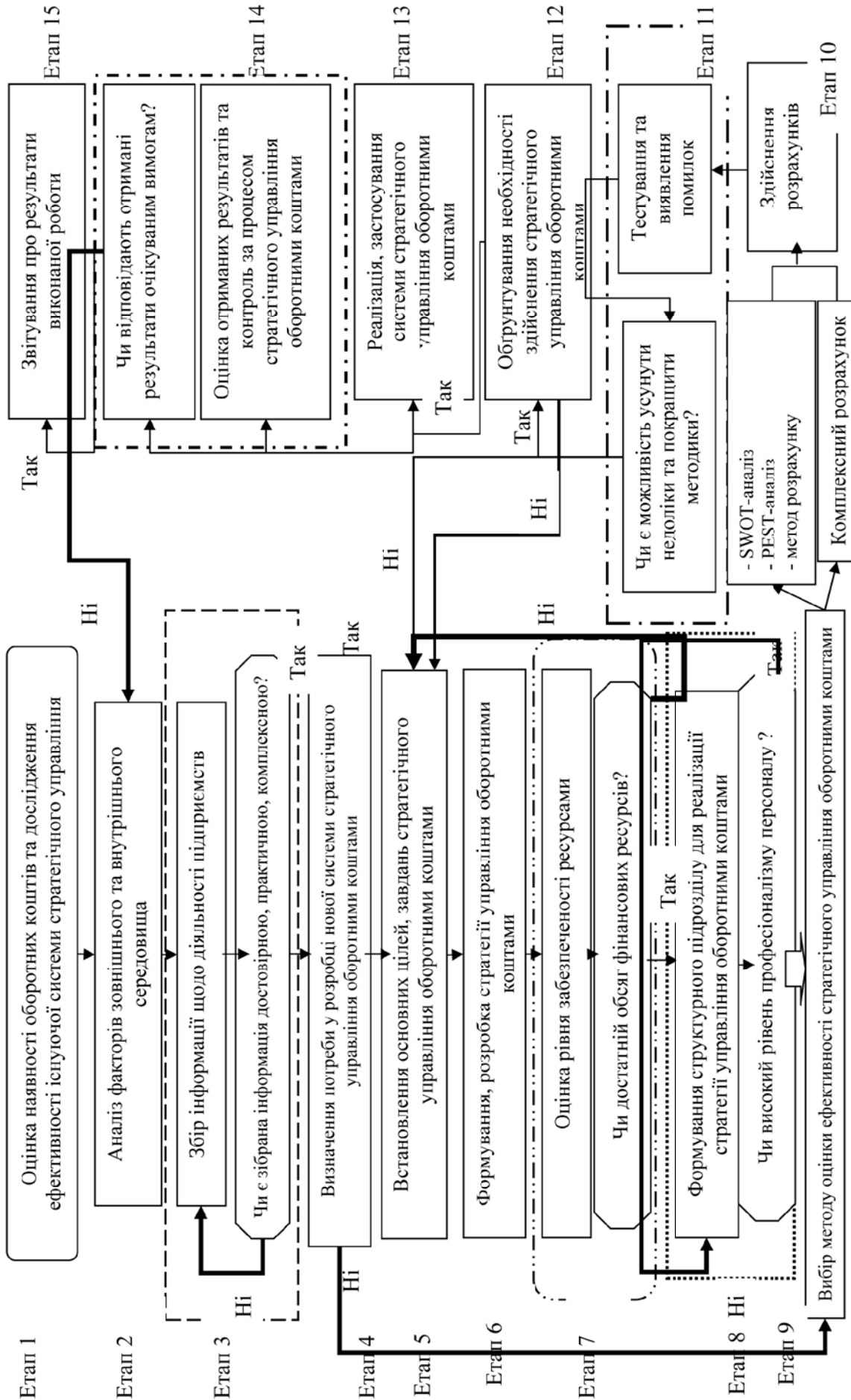

Рис. 1. Алгоритм оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами

Джерело: розроблено автором.

Алгоритм оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами спрямований на раціональне використання оборотних коштів, поліпшення якості продукції, скорочення витрат, покращення фінансових результатів, охоплює всі сфери діяльності підприємств. Він повинен бути достовірним, раціональним, гнучким, сприяти ефективному прийняттю та реалізації поставлених завдань. За умови дотримання ефективної політики управління формуванням оборотними коштами можна досягти наступного: забезпечення безперебійної роботи підприємств; прискорення обороту оборотних коштів; максимізація прибутку.

ВИСНОВКИ

У результаті наукового дослідження було встановлено, що раціональне використання, управління, формування оборотних коштів впливає на діяльність та розвиток промислових підприємств. Запропонований алгоритм до оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами на підприємствах, на відміну від існуючих методів дослідження, враховує особливості використання, аналізу та контролю за наявними оборотними коштами, визначає вплив чинників макро- та мікросередовища, ефективність стратегічного управління. Такий підхід дозволяє оцінити та підвищити ефективність використання оборотних коштів за рахунок налагодження стратегічного управління ними, що створює можливості для покращення роботи підприємств, уникнення можливості банкрутства.

Перспективами подальших досліджень в розрізі даного питання є дослідження практичних можливостей використання запропонованого алгоритму для аналізу та оцінки ефективності стратегічного управління оборотними коштами на промислових підприємствах України з метою визначення слабких сторін та шляхів щодо його покращення.

Література:

1. Блонська В.І. Обігові кошти підприємства: напрямки їх ефективного формування та використання // Науковий вісник НЛТУ України. Сер.: Економіка, планування і управління галузі. — 2009. — Вип. 19.11. — С. 89—94.
2. Бринь І.В. Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)". — Донецьк, 2012. — 26 с.
3. Данилевська-Жугунісова О.Є. Ефективність стратегії управління оборотним капіталом на підприємстві // Агроросвіт. — 2011. — № 5. — С. 20—23.
4. Зборовська О.М. Управління оборотним капіталом промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами". — Маріуполь: Приазовський державний технічний університет, 2006. — 21 с.
5. Казачков І.О. Вплив стратегічного управління на основні результати діяльності металургійного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)". — Харків: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 2013. — 21 с.
6. Кулакова С.Ю., Лозовський Д.М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. — 2013. — № 11. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_72
7. Куник О.В. Механізм управління виробничим потенціалом // Управління розвитком. — 2013. — № 22 (162). — С. 37—39.
8. Логвіна Ю.М. Аудит стратегічного управління маркетинговою діяльністю підприємства // Вісник Хмель-

ницького національного університету. Сер.: Економічні науки. — 2010. — № 4, Т. 4. — С. 192—198.

9. Пельтек Л.В., Писаренко С.М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства // Вісник Запорізького національного університету. Сер.: Економічні науки. — 2010. — № 1 (5). — С. 43—49.

10. Чобіток В.І., Пятилоктова К.С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2013. — № 41. — С. 230—234.

11. Чубка О.М., Рудницька О.М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств // Вісник НУ Львівська політехніка. Сер.: Проблеми економіки та управління. — 2009. — № 640. — С. 440—445.

12. Шестопалова О.В. Особливості управління оборотними коштами на підприємствах машинобудування // Сталый розвиток економіки. — 2016. — № 2 (31). — С. 109—113.

References:

1. Blonska, V. I. (2009), "Working capital of an enterprise: directions of their effective formation and use", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. Seriya: Ekonomika, planuvannia i upravlinnia haluzi*, vol. 19.11, pp. 89—94.
 2. Bryn, I. V. (2012), "Strategy of management of intellectual capital of enterprises", Ph.D. Thesis, Economics and management of enterprises (by types of economic activity), Donetsk, Ukraine.
 3. Danylevska-Zhuhunisova, O. Ie. (2011), "Efficiency of the strategy of working capital management at the enterprise", *Ahrosvit*, no. 5, pp. 20—23.
 4. Zborovska, O. M. (2006), "Management of working capital of industrial enterprises", Ph.D. Thesis, Economics, organization and management of enterprises, Priazov State Technical University, Mariupol, Ukraine.
 5. Kazachkov, I. O. (2013), "Influence of strategic management on the main results of the activity of the metallurgical enterprise", Ph.D. Thesis, Economics, Economics and management of enterprises (by types of economic activity), National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine.
 6. Kulakova, S. Yu. and Lozovskiy, D. M. (2013), "Methodological aspects of management of working capital of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_72 (Accessed 28 Aug 2017).
 7. Kynyk, O. V. (2013), "Mechanism of production potential management", *Upravlinnia rozvytkom*, no. 22 (162), pp. 37—39.
 8. Lohvina, Yu. M. (2010), "Audit of strategic management of marketing activity of the enterprise", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 4, pp. 192—198.
 9. Peltek, L. V. and Pysarenko, S. M. (2010), "Methodological aspects of forming a management system of current assets of the enterprise", *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 1 (5), pp. 43—49.
 10. Chobitok, V. I. and Piatyloktova, K. S. (2013), "Management of current assets of the enterprise: theoretical aspect", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 41, pp. 230—234.
 11. Chubka, O. M. and Rudnytska, O. M. (2009), "Estimation of methods of management of working capital of industrial enterprises", *Visnyk NU Lvivska politekhniky. Seriya: Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 640, pp. 440—445.
 12. Shestopalova, O. V. (2016), "Features of working capital management at the enterprises of mechanical engineering", *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (31), pp. 109—113.
- Стаття надійшла до редакції 20.10.2017 р.*